

בעזהשי"ת

מִיָּמֵי עֲמוּקִים עֵצָה בְּלֵב-אִישׁ וְאִישׁ תְּבוּנָה יִדְלָה
סְטְרִיקוֹר

קובץ דברי תורה

עצה ותבונה

דברי תורה
מב"ק מרז אדמו"ר זצלה"ה
'עומק לב'

שיעורים בספרה"ק
מב"ק מרז אדמו"ר שליט"א
'מים עמוקים'
'דולה התבונה'

פרשת וילך - שבת שובה
ויום הביפורים
תשפ"ג

מכון זכור
לאברהם
סטריקוב

לזכר עולם יהיה צדיק

כ"ק מרן אדמו"ר
הרה"ק רבי יעקב יצחק דן הי"ד זי"ע
בן כ"ק מרן אדמו"ר
הרה"ק רבי אלימלך מנחם מגדל זי"ע
מסטריקוב

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל

נדבת

הר"ר שבתאי ווינטראוב הי"ו

לע"נ

הנה"צ ר' נח גד ווינטראוב זצוק"ל
בן הנה"ק ר' יעקב דוד מראדומסק זצ"ל
מגדולי מעתיקי השמועה בעולם החסידות
נלב"ע ז' תשרי תשט"ו

ת.נ.צ.ב.ה.

נדבת

הר"ר יעקב קלמן רייבר הי"ו - ירושלים

לע"נ אמו

מרת רחל רוזה רייבר ע"ה
בת הרה"ח ר' קלמן יעקב לדר זצ"ל
אשת הרה"ח ר' דוב בערל רייבר זצ"ל
נלב"ע ליל שב"ק ו' תשרי תשנ"ו

ת.נ.צ.ב.ה.

לזכרון עולם כל בני משפחתה
שנספו בשואה הי"ד

לע"נ

הרה"ח ר' זלמן משה חסידה זצ"ל
בן הרה"ח ר' מנחם זאב זצ"ל
בעל תפילה רבות בשנים בימים נוראים
אצל כ"ק אדמו"ר זצוק"ל
נלב"ע ו' תשרי תש"ס
ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בני משפחתו

לתרומות והנצחות:
052-7620204



רחוב דוד 32 ירושלים

קובץ כ"ט
ערש"ק פרי' וילך תשפ"ג

ניתן להאזין לשיעורי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
מדי ליל שישי בשידור חי במערכת 'קול סטריקוב' מס' 072-3371263 שלוחה 4.
כמו כן ניתן להאזין לאחר השיעור בקו שיעורי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א בקול הלשון'
מס' 073-2951269 שלוחה 1.

עשרת ימי תשובה

כתב הרמב"ם (פ"ג מהל' תשובה ה"ג):
 "ומה היא התשובה, הוא שיעוז
 החוטא חטאו ויסקרו ממששנתו ויגמור
 בלבו שלא יעשהו עוד, וכו', ויעיד עליו
 יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא
 לעולם". וכבר האריכו במפרים לבאר
 פשר כוונת הרמב"ם בזה, שחידש תנאי
 ושיעור לתשובה, שהיא כאשר יעיד
 הקצ"ה בכבודו ובעצמו על הצעל תשובה
 שלא ישוב ויחטא, וציותר הקשה הד"ח
 משנה שם וז"ל: "ואם תאמר איך
 הקצ"ה יעיד עליו כך, וכי לא נשארה
 הצחירה צידו", ויעו"ש שציאר כוונת
 הרמב"ם באופן אחר, שצטעה שהוא
 עושה תשובה לריך שיקבל עליו את
 הקצ"ה כעד על כך שלא ישוב לזה החטא
 לעולם, ועל דרך הכתוב (דברים לא, כח)
 "ואעידה צם את השמים ואת הארץ"
 שמקבל עליו לעדים את השמים ואת
 הארץ.

אכן נראה לבאר דברי הרמב"ם
 צפשוטות, שצחמת כוונתו

שהקצ"ה יעיד שלא יחטא עוד, והיינו על
 פי מה שמצינו בגמרא (חולין ז.) צחמורו
 של רצי פנחס צן יאיר שלא אכל שעורים
 שלא היו מעושרות, ומזה העלו שם
 צגמרא יסוד מוסד שהקצ"ה אין מציא
 תקלה על יד צהמתן של צדיקים, ולמדו
 מזה צק"ו שוודאי צדיקים צעצמם אין
 הקצ"ה מציא תקלה על ידם. ולפי זה י"ל
 שמדריגת התשובה השלימה היא שיגיע
 האדם למדרגת צדיק גמור, ואז ממילא
 יהיה מוצטח שלא יחטא, כיוון שלא יציא
 הקצ"ה תקלה על ידו.

ועניין זה אינו סותר ליסוד הצחירה, כי
 דבר זה צעצמו שזכה האדם
 להגיע למדריגת הצדיק, הרי זה מכח
 צחירתו צטוב, וגם מה שזוכה אחר כך
 הוא שתהיה הצחירה שלו נוטה יותר
 לטוב.

ובחינה זו שייכת גם באופן פרטי צכל
 מצוה ואיסקור, שיגיע הצעל
 תשובה צעניין פרטי זה למדריגה כזו של

הצדיק, שעיי"ז ממילא לא יציא הקצ"ה תקלה על ידו בעניין זה.



עוד יש לבאר דברי הרמז"ס, ובהקדם מה שיש לדקדק ג"כ בלשונו שכתב 'ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם', ויל"צ מדוע נקט תואר זה 'יודע תעלומות', ולכאורה יותר שייך כאן 'יודע עתידות', שהקצ"ה יודע אם האדם עתיד לחטוא אם לא. ונראה הציבור זכוונת הרמז"ס, דהנה אמרינן בגמרא (יומא פו:) "היכי דמי צעל תשובה, אמר רב יהודה כגון שצאת לידו דבר עצירה פעם ראשונה ושניה וניצל הימנה, מחוי רב יהודה צאותה אשה צאותו פרק צאותו מקום". והציא זה הרמז"ס להלכה (שם, ח). וצפשוט הכוונה שיחזור החוטא להיות צפועל צאותו מנצ של ניסיון שהיה בשעת החטא, וכאשר לא יחטא שוב, אז תושלם תשובתו, ובלעדי זה לא שייך שיעשה תשובה גמורה.

אמנם צאמת לכאורה דבר זה אינו צמאיאות, שהרי כמעט ואין שום זמן ומנצ דומה למשנהו, כי כל פרט כלשהוא יכול להשפיע על האדם שלא יהיה צאותו מנצ צו חטא, וכגון אם הוא בזמן הזה מעט יותר בשמחה וצטוב לצב מן הזמן שהיה צו בשעת החטא, שאז הוא כבר אינו צכלל צאותו מנצ שהיה, וכן כל כיונא צזה, ואם כן איך שייך כלל לעשות תשובה.

ונראה דזה צא הרמז"ס כאן לבאר (אחר שהציא דין זה דצאותו מקום וכו' צהלכה הקודמת), שהכוונה אינה שצריך דווקא להגיע צפועל לצאותו מנצ ממש, אלא צריך לעשות תשובה כזו שיגיע לדרגה שגם אם היה צא לפניו חטא זה צאותו המנצ יוכל לעמוד בניסיון, ודבר זה אינו ניתן לאדם לצחון צעצמו אלא זה שייך רק להקצ"ה שהוא יודע תעלומות שצותן לצבו ויודע את מחשבותיו של הצעל תשובה ואת מנצו האמיתי צעת תשובתו האם הוא אוחז אכן צדרגה כזו^א.

א) ראה שערי תשובה לרבינו יונה (שער א אות מט) שכתב וז"ל: "התשעה עשר, עזיבת חטאו בהזדמן והוא בתקף תאותו, אמרו זכרונם לברכה: אי זהו בעל תשובה אשר תשובתו מגעת עד כסא הכבוד, כאשר נבחן ויצא נקי באותו מדק ובאותו מקום ובאותה אשה. רצונם לומר כי הזדמן החטא לידו

ובזה מיושב מה שקדק הרמב"ם בלשונו
 וכתב 'ויעיד עליו יודע תעלומות
 שלא ישוב לזה החטא לעולם', 'יודע
 תעלומות' ולא עתידות, כי אין הכוונה

על העתיד אלא שנאותה שעה הוא אוחז
 בדרגה כזו שגם אם יצא לפניו אוחז מלכ
 של החטא ממש, לא יחטא^ב.

שבת שובה

ה'הרמב"ם בהלכות תשובה אחר שסיים
 לבאר דרכי התשובה
 ופרטיה ותנאיה, האריך צפרק ה'צעניין
 הצחירה, ש"רשות לכל אדם נתונה, אם
 רצה להטות עצמו לדרך טובה ולהיות
 נדיק הרשות צידו, ואם רצה להטות
 עצמו לדרך רעה ולהיות רשע הרשות
 צידו" (הלכה א), ו"אל יעבור צמחשצתך
 דבר זה שאומרים טפשי אומות העולם
 ורוצ גולמי בני ישראל שהקצ"ה גוזר על

האדם מתחלת צרייתו להיות נדיק או
 רשע, אין הדבר כן אלא כל אדם ראוי לו
 להיות נדיק כמשה רבינו או רשע
 כירבעם, וכו', ואין לו מי שיכפהו ולא
 גוזר עליו ולא מי שמושכו לאחד משני
 הדרכים אלא הוא מעצמו ומדעתו נוטה
 לאי זו דרך שירצה. הוא שירמיה אמר
 (איכה ג, לח) 'מפי עליון לא תלא הרעות
 והטוב', כלומר אין הצורא גוזר על
 האדם להיות טוב ולא להיות רע, וכיון

והוא בתקף יצרו ואונו בשרירי בטנו כעת הראשון אשר חטא, וכבש יצרו ונמלט בעוז יראת השם
 בגאון פחדו. ומי שלא הזדמן לידו כענין הזה, יוסיף בנפשו יראת השם דבר יום ביומו, ככה יעשה
 כל הימים וכאשר יחליף כח היראה די כבש בכח הזה את יצרו ומסת משלו בעצם התאוה, הלא
 בוחן לבות הוא יבין ונוצר נפשו הוא ידע כי אם יבוא לידי נסיון ויגיע לידו כענין הראשון יציל
 את נפשו מיד יצרו, והנה הוא לפני השם במדרגה העליונה מן התשובה". הרי מבואר מדבריו גם
 כן הצורך לידיעת ה'בוחן לבות' בשלימות התשובה, וכדברי רבינו שהוא כדי להשלים חיסרון
 תנאי זה של התשובה באותו מקום ובאותו זמן וכו'.

(ב) וכעין זה מתאמרא בשם הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע שכוונת הרמב"ם שיעיד עליו יודע
 תעלומות שלא ישוב לזה החטא, היינו שבזמן התשובה שב בכל לבו וקיבל עליו באמת שלא
 יחזור לסורו.

(ג) רבינו זצ"ל היה דרכו בקודש בשבת שובה ללמוד ברבים מדברי הרמב"ם בהלכות תשובה,
 וכמה פעמים למד את העניין דלקמן.

שכן הוא נמצא זה החוטא הוא הפקיד את עצמו, ולפיכך ראוי לו לזכות ולקונן על חטאיו ועל מה שעשה לנפשו וגמלה רעה, הוא שכתוב אחריו (שם, לט) 'מה יתאונן אדם חי' וגו'. וחזר ואמר הואיל ורשותנו צדינו ומדעתנו עשינו כל הרעות ראוי לנו לחזור בתשובה ולעוזב רשענו, שהרשות עתה צדינו, הוא שכתוב אחריו (שם, מ) 'נחפשה דרכינו ונחקרה ונסובה' וגו'" (הלכה 3).

ישם (הלכה ה) האריך צעניין הקושיא הידועה על הסתירה שיש לכאורה בין הידיעה לזחירה, וז"ל: "שמא תאמר והלא הקצ"ה יודע כל מה שיהיה וקודם שיהיה, ידע שזה יהיה לדיק או רשע או לא ידע, אם ידע שהוא יהיה לדיק אי אפשר שלא יהיה לדיק, ואם תאמר שידע שיהיה לדיק ואפשר שיהיה רשע הרי לא ידע הדבר על צוריו, דע שתשובת שאלה זו ארוכה מארץ מדה ורחצה מני ים וכמה עיקרים גדולים והררים רמים תלויים זה, אצל צריך אתה לידע ולהבין דבר זה שאני אומר, כבר בארנו צפרק שני מהלכות יסודי התורה שהקצ"ה אינו יודע בדעה שהיא חוץ ממנו כצני אדם שהן ודעתם שנים אלא הוא יתצרך שמו

ודעתו אחד, ואין דעתו של אדם יכולה להשיג דבר זה על צוריו וכשם שאין כח באדם להשיג ולמנוח אמתת הצורה, שנאמר (שמות לג, כ) 'כי לא יראני האדם וחי', כך אין כח באדם להשיג ולמנוח דעתו של צורה. הוא שהנביא אמר (ישעיה נה, ח) 'כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי נאם ה'', וכיון שכן הוא אין צנו כח לידע היאך ידע הקצ"ה כל הצרואים ומעשיהם, אצל נדע בלא ספק שמעשה האדם ציד האדם ואין הקצ"ה מושכו ולא גוזר עליו לא לעשות כך ולא שלא לעשות כך, ולא מפני קבלת הדת בלבד נודע דבר זה אלא צראיות צרורות מדצרי החכמה. ומפני זה נאמר בצנזאה שדנין את האדם על כל מעשיו כפי מעשיו אם טוב אם רע, וזה העיקר שכל דצרי הנצואה תלויין בו".

והראב"ד בהשגות שם דיבר צו קשות, וז"ל: "אמר אברהם, לא נהג זה המחבר מנהג החכמים שאין אדם מתחיל בדבר ולא ידע להשלימו, והוא החל בשאלות קושיות והניח הדבר בקושיא והחזירו לאמונה, וטוב היה לו להניח הדבר בתמימות התמימים ולא יעורר לצם ויניח דעתם צספק ואולי

שעה אחת יצא הרהור בלזם על זה",
ויעו"ש מה שציאר הוא צוה.

וייש לבאר בצמח מה הייתה כוונת
הרמז"ם שהציא קושיא זו בלא
תירוץ המוצן בשכל, אכן נראה דעיקר
מגמת הרמז"ם צוה הייתה להשלים את
עניין התשובה, כי האמונה הזו צכת
הבחירה היא העיקר הגדול של התשובה,
וכמו שכתב הרמז"ם בתחילת דבריו
ש'לפיכך ראוי לו לצכות ולקונן על חטאיו
ועל מה שעשה לנפשו וגמלה רעה', כי
כאשר יודע החוטא שהיה יכול להיות
אחרת ובכל זאת חטא, רק אז מתעורר
לחזור בתשובה, ואפילו אם מאמין שהיה
אפשר שלא יחטא רק חושב שיש דבר
מחולק לו המושכו לרע יותר מן הטוב,
אז על החלק הזה חסר בחרטה שלו, מה
שאין כן אם יודע שלא היה לו שום נטיה
לרע, ועשה הכל מרצונו ומחפלו, אזי
החרטה שלו שלימה ותשובתו גמורה.

אשר לכן כתב הרמז"ם גם את הקושיא
שיש מידיעת ה', כדי שאם
תתעורר לאדם קושיא זו לא יצוא לחשוב
חלילה שבצמח אין בחירה וממילא יימנע
מלעשות תשובה, לכן הקדים הרמז"ם
וכתב את הקושיא, וכתב גם כן שיס

תשובה על זה, אלא שהיא 'ארוכה מארץ
מדה ורחבה מני ים', ולריך בשביל זה
להבין את עניין ידיעת ה', שהיא סוד
גדול ועמוק, ש'אין דעתו של אדם יכולה
להשיג דבר זה על צוריו', 'אבל נדע בלא
ספק שמעשה האדם ציד האדם ואין
הקצ"ה מושכו ולא גוזר עליו לא לעשות
כך ולא שלא לעשות כך'.

ולבן כתב הרמז"ם זאת דווקא בהלכות
תשובה, אשר לכאורה עניין זה
שייך יותר בהלכות יסודי התורה, אלא
שבצמח שם אין מקום לעורר קושיא זו
צעוד שאין לזה תשובה המתיישבת על
השכל האנושי, וכדברי הראצ"ד, אבל
כאן בהלכות תשובה ראה הרמז"ם
הכרח לכתוב זאת, כדי שלא יצוא
להימנע מלעשות תשובה מחמת קושיא
זו.

והנה בהפטרה לשבת זו אחר שסיים את
כל עניין התשובה אמר הנביא
(הושע יד, י) "מי חכם ויבן אלה נבון וידעם
כי ישרים דרכי ה' ונדקים ילכו צם
ופשעים יכשלו צם", ונראה שכוונת
הנביא לקושיא הנ"ל, מה שייך תשובה,
הרי הקצ"ה יודע הכל וממילא האדם
מוכרח צמעשיו. ועל זה אמר 'מי חכם

ויצן זאת נצון וידעס', שידע שאע"פ שיש ידיעה אין זה קותר לצחירה, וכלשון הרמז"ס בתחילת תירונו הוא 'אבל נריך אתה לידע ולהצין בדבר זה', שצעניין זה נדרש להיות 'חכם' ו'נצון'. וזהו 'נדיקים ילכו צם', שמכח האמונה הזאת יודעים שכל מה שחטאו הוא הם רק מרזונם

ומדעתם, ולכן גדולה חרטתם ותשובתם, ואילו 'פושעים יכשלו צם', שאינם מצינים עניין זה, וממילא אומרים שאין צחירה ח"ו ואין להם על מה לשוץ בתשובה כי כך גזר הקצ"ה על האדם כזר מתחילת צרייתו להיות נדיק או רשע.

יום הכיפורים

איתא בגמרא (תענית יא.) "אמר שמואל כל היושב בתענית נקרא חוטא, וכו', ר' אלעזר אומר נקרא קדוש, וכו', ומי אמר רבי אלעזר הכי והאמר ר' אלעזר לעולם ימוד אדם עצמו כאילו קדוש שרוי בתוך מעיו שנאמר (הושע יא, ט) 'בקרצך קדוש ולא אצוא בעיר', לא קשיא הא דמצי לנעורי נפשיה הא דלא מצי לנעורי נפשיה". וצפוטות הכוונה שאם האדם יכול 'לנעורי נפשיה' בתענית באופן שלא יפריע וימנע אותו מעבודת ה' ומתורה ותפילה, אז כשמתענה נקרא קדוש, אבל אם אינו מסוגל לזה ומתענה הרי הוא חוטא.

אמנם בישועות יעקב (או"ח סימן תקעא סק"א) נתקשה צוה, יעו"ש, ולכן פירש איפכא, ד'מצי לנעורי נפשיה' היינו שיכול צטעת אכילה ושתייה עצמה לנער נפשו, היינו שבאמצע אכילתו הוא מונע עצמו שלא ללכת אחר תאוות לבו, שצוה מנער נפשו וחשוב כתענית למרק עוונותיו, ועם זאת אין זה מוזיק לצריאותו, ולכן הוא עדיף מלהתענות לגמרי, ואם מתענה נקרא חוטא על שמחליש את גופו שלא לצורך. אבל זה ש'לא מצי לנעורי נפשיה' באופן כזה למנוע עצמו מתאוות לבו באמצע אכילתו, כיוון שהוא אינו יכול להתגבר

על תאוותיו, הוא צריך לאחוז בקצה השני להתענות לגמרי, והוא נקרא קדוש בתעניתו, כיוון שהוא מוכרח לזה.

ולפי דרכו יש לפרש צאופן אחר קצת, ש'מצי לצעורי נפשיה' היינו שיודע איך לעבוד את ה' גם צעת אכילה, והיינו שיאכל צלי להרגיש שום הנאה ותאוה גופנית באכילה, ואדם זה אם מתענה נקרא חוטא, כיוון שעבודת ה' על ידי אכילה חסוזה יותר מן העבודה על ידי התענית, אבל אם לא הגיע לדרגה זו שיכול לעבוד את ה' באכילה, אז כשמתענה נקרא קדוש.

והנה עניין זה שאפשר לעבוד את ה' על ידי אכילה, ואין צריך דווקא להתענות, מקובל בעולם שהוא נתחדש בעיקר צדק החסידות על ידי תלמידי הבעש"ט, ובגמרא ובראשונים לא מצינו עניין זה, אכן נראה ששורש העניין מונח במצוות האכילה בערב יוה"כ, שאמרו על זה בגמרא (יומא פא:): "ועניתם את נפשותיכם בתשעה" (ויקרא כג, לב), וכי בתשעה מתענין והלא צעור מתענין, אלא לומר לך כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי". הרי מצינו

העניין של עבודת ה' על ידי אכילה, ושעבודה זו נחשבת כתענית.

ויתירה מזו, שהנה כבר תמהו במפרים מהו הלשון 'כאילו' התענה תשיעי ועשירי, הרי צעשירי הוא מתענה צפועל ממש, ואין זה רק 'כאילו', ואין צריך צזה שיעלה עליו הכתוב כן. וגם מה צאמת השייכות של התענית צעשירי לאכילה בתשיעי. אכן למה שנתצאר צהא ד'מצי לצעורי נפשיה', היינו שיכול לעבוד את ה' באכילה, שאין לו להתענות, כיוון שעבודת האכילה חסוזה מהתענית, י"ל שזהו כוונת דצרי חז"ל כאן, שהרי נמצא שהאכילה בתשיעי גדולה מעלתה מהתענית צעשירי, וכלפי זה אמרו 'כאילו' התענה תשיעי ועשירי, היינו שעל ידי אכילתו בתשיעי נחשב לו צשכרו כאילו גם צעשירי עצד צמדרגה גצוהה זו של עבודת האכילה, וגם צעשירי יהיה לו את מעלת עבודת התשיעי.

והביאור צזה, כי צאמת עבודה רמה זו שעל ידי האכילה היא שייכת צדרך כלל רק לצדיקים רמי מעלה, וכאמור לעיל שלאו כל אדם זוכה להיות צדרגה זו של 'מצי לצעורי נפשיה'. ואם

בנוסח התפילה של הכה"ג כתב גם תיבות אלו בלשון הקודש "ולא יסור שבט מצית יהודה". אמנם הנוסח בגמרא ובסדר העבודה הוא בלשון ארמי וכאמור, והלא דבר הוא.

ויש שתירצו (מחזור אהלי יעקב) שזהו משום "כל פסוקא דלא פסקיה משה אנן לא פסקינן ליה" (תענית כז:), וממילא לא היה הכה"ג יכול לומר לשון התורה 'לא יסור שבט מיהודה' שאינו פסוק שלם, ולכן אמרו בלשון תרגום, ועוד תירצו באופנים שונים (ראה שם, ובספר עבודת ישראל קמחי ד"ה ומה שהיה, ועוד).

ונראה לבאר עוד, דהנה עה"פ 'לא יסור שבט מיהודה' פירש"י: "מדוד ואילך, אלו ראשי גליות שבצבל, שרודים את העם בשבט, הממונים על פי המלכות". היינו שהצטתה כאן היא שאף צעת הגלות, שאז תצטל המלכות, יהיה עדיין שלטון בישראל מצית יהודה שיהיו רודים את העם.

והנה צתורה שבכתב הכל הוא אמת ויש שבעים פנים לתורה, אבל לשון תרגום הוא תורה שבעל פה שאין לנו אלא מה שנאמר בו באופן מפורש

כן איך צערב יוה"כ כל ישראל שייכים לעבודה זו. אכן זהו משום שעל ידי האימה והיראה מפני היום הקדוש הקרב ובא, אזי כל אחד ואחד, אף מפשוטי העם, זוכה להתרומם ולעלות למדרגת הנדיקים עד שגם האכילה אללו היא עבודה כמו התענית ואף יתירה הימנה. ונמלא שהאפשרות לעבודת האכילה בתשיעי, צאה מכח העשירי, ולכן שפיר נחשב התענית של העשירי במדרגה זו של האכילה בתשיעי.



ולא יעדי עביד שלטון מרבית יהודה (תפילת הכה"ג, סדר העבודה במוסף דיוה"כ).

ובן הוא בגמרא (יומא נג:): "רב אחא צריה דרבא מסיים צה משמיה דרב יהודה לא יעדי עביד שולטן מדצית יהודה", ולשון זה הוא התרגום על הפסוק (בראשית מט, י) "לא יסור שבט מיהודה", ונתקשינו בזה, ושזו ראינו שכבר מקשים כן, שהרי כל תפילת הכהן גדול היא בלשון הקודש, ומדוע דווקא פסוק זה אמר בלשון תרגום. ובאמת הרמב"ם (פ"ד מהל' עבודה יוה"כ ה"א)

בלשון הקודש ולומר תיבות אלו בלשון תרגום.

ובאופן אחר על דרך הנ"ל, שהנה רש"י שם כתב שהראשי גלויות 'רודים את העם בשצט', והכוונה בפשטות למנצים שפלים שירצו החוטאים בישראל, ועל זה באה ההצטחה שיהיה שלטון שירדו ויכפו את העם להחזירם לדרך הישרה. ויש לומר שציום הכיפורים במקום קודש הקדשים אין ראוי להזכיר דבר כזה שמונת צו שיהיה מנצ שינטרכו לרדות צבני ישראל, כי ציום הזה ובמקום הזה מבקשים ומחפשים להליץ יושר על ישראל ולא להזכיר פחיתותם. אבל כשמזכיר לשון התרגום אין נכלל בזה אלא עיקר העניין שלא תתבטל השלטון מצית יהודה.

ופשוט, ולכן אם היה הכה"ג אומר את לשון הפסוק בתורה, היה מונח בזה גם כן הפירוש הנ"ל שהכוונה לראשי גלויות צבבל, ונמצא שהכה"ג בתפילתו, כאשר הוא עומד בקודש הקדשים בשעת היחוד, שהוא המדרגה הכי גדולה ומושלמת של כל עניין המקדש והשראת השכינה בו, יזכיר דבר כזה שמונת צו העניין שיהיה חורבן המקדש, וצוודאי שזהו ציון גדול ונורא, ודומה הדבר למי שעומד תחת החופה צעת היחוד, ואומר שעתיד להיות פירוד ח"ו. אבל כשאומר בלשון תרגום שאז אין פירושים ודרשות, רק מה שנאמר צו להדיא, אם כן אין מונח בזה עניין הראשי גלויות צבבל, אלא שהשלטון יישאר בצית יהודה ותו לא, ולכן העדיפו לשנות מנוסח התפילה



דולה התבונה

עבודת הימים הנוראים

שיעור ליל שישי פרשת נצבים תשפ"ב



עניין תשר"ת - שאף אחר שקלקלו בחטאים ועוונות אפשר לחזור להיות בריה חדשה

אנו עומדים כבר לקראת שבת שלפני ראש השנה, וכבר העת להכין את עצמינו ליום הגדול והנורא, וכפי שכתב הרה"ק המגיד מקאז'ניץ זי"ע בפרשתנו (ד"ה אטס נצבים סג') וז"ל: "הנה הפרשה הזאת אנו קוראים תמיד לפני ראש השנה כי רומזת לכל ישראל, 'אתם נצבים' - מזומנים ועומדים, 'לפני ה' אלקיכם' למגדול ועד קטן, כי צריך להכין את עצמו כל אדם מישראל לפני יום הדין הגדול והנורא" - היינו שהפרשה היא קריאה ואזהרה שכבר הגיע הזמן להתכונן, להיעמד לפני הקב"ה, וכידוע גם כן מספד"ק (מאור עינים לקוטיס ד"ה אטס ועוד) שאתם נצבים 'היום' מורה על יום ראש השנה.

ואם כן עלינו לדרוש ולהתבונן מה אפשר לעשות לקראת ראש השנה ובמה אנו יכולים להתכונן, והישמח ישראל (פר' כי תצא אום א ועוד) הביא בשם השל"ה הק' (מסכת ראש השנה אום נה) ביאור העניין של תקיעת שופר שתוקעים תקיעה תרועה - הכולל שברים ותרועה - ותקיעה. דהנה כשם שיש בגוף עניין בריאות וחולי ומיתה, כן יש בנפש, ובריאות הנפש הוא, קיום התורה והמצוות והנהגת המידות הישרות, והחלאים הוא בחסרון דברים אלו, וכשם שאם יכבד חולי הגוף מאוד אזי הוא מת, כן אם הרשיע האדם הרבה, אזי הכרת תכרת הנפש ה"י. ולכן תוקעים תשר"ת, כי "עשה האלקים את האדם ישר" (קהלת ז, כט), עם נשמה קדושה וטהורה בלי שום פגם, ועל זה מורה התקיעה הראשונה שהוא קול פשוט וישר. ואחר כך האדם מקלקל את דרכיו ומעשיו,

ונהיה חולה בנפשו, ועל זה רומז השברים, שהוא 'גנוחי גנח' כדרך החולים הגונחים ונאנחים על כאבם וצערם (ר"ה לג: ונש"י ס), ואחר כך חוטא עוד בחטאים גדולים וחמורים עד שבא רח"ל לבחינת מיתת הנפש, ועל זה מורה התרועה, שהוא 'ילולי יליל', כאדם הבוכה ומקונן על המת (ס). היינו כי כך צריך האדם להתנהג אחר שנכשל ונפל ברשת החטאים, להיאנח ולגנוח וליילל בבכייה רבה, פלגי מים ירדו עיניו על שחטא לפני ה' ופגם בנשמתו הטהורה והקדושה.

אמנם אחר ש'גנוחי גנח' ו'ילולי יליל', אזי תוקעים תקיעה אחרונה, שהיא שוב קול פשוט וישר, כי על ידי תשובה שלימה שב האדם לדרכו הראשונה כמו שעשאו ה' ישר, ונשמתו נטהרת ומתנקה מכל הלכלוכים שדבקו בה. ובוה מפרש השלה"ק את הכתוב (יושע יז, י) "כי ישרים דרכי ה'", 'ישרים' לשון רבים, היינו כי מתחילה האלוקים עשה את האדם 'ישר', אולם גם אחר שקלקל ועיקם דרכו, כשעושה תשובה מחזירו הקב"ה להיות ישר, כמו שנאמר (ספלים כה, ט) "טוב 'וישר' ה' על כן יורה חטאים בדרך". והעולה, כי בכל מצב שנמצאים בו, אף התחתון והשפל ביותר, יש תקווה ל'קול ישר ופשוט' חדש, היינו האפשרות לצאת ולעלות שוב למדרגה שלפני החטא, ולחזור להיות בריה חדשה, ודבר זה יש לקבל מראש השנה, שאנו יכולים לשוב ולחדש ימינו כקדם, ולהיות אדם חדש.

צדיקים נכתבים לחיים - כי מסיחים דעתם מן המחשבות על העוונות ומתחזקים בקבל עול מלכות שמים מהיום והלאה

והן הן דברי הרה"ק מקאז'ניץ (ס) שמביא בשם הרה"ק המגיד ממצוריטש זי"ע ביאור עניין הכתיבה לחיים בראש השנה, ש"צדיקים גמורין נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים" (ר"ה טז:), וכן אנו מבקשים בעשרת ימי תשובה "כתבינו לחיים" וכו', שהכוונה לחקיקה במחשבתו של האדם, כי הרשע בזוכרו את עוונותיו ונפחד ונרעד ואין לכו ברשותו לשוב אל ה', הרי בוה הוא נכתב לאלתר למיתה, מה שאין כן הצדיקים, שהגם שהם זוחלים ורועדים מאימת השי"ת (כלשון הסליחה ('צמולאי מנוסה') "זוחלים ורועדים מיום בואך"), הם בוטחים בישועתו וחסדו, ומתחזקים לשוב אל ה', והם נכתבים לאלתר לחיים וחקוק במחשבתם הכתיבה לטובה, והגם שבאים להם

הרהורים המזכירים את עוונותיהם, שמחשבות אלו מרמזות על הקטרוג למעלה, מכל מקום הם מסיחים דעתם אל גדול התשובה ועזיבת החטא מהיום והלאה ובקבלת עול מלכות שמים ולבטוח בחסדו הגדול.

היינו שבראש השנה יש להיזהר שלא לשקוע במחשבות על העוונות, ממש כמו הזהירות ממחשבות זרות בעת התפילה, אלא לחשוב על גדל כוחה של התשובה, ולקבל עול מלכות שמים מהיום והלאה, ולבטוח בחסד ה' שבוודאי יקבל תשובתנו. וזאת היא העבודה של ראש השנה, שאמנם יש 'שברים' ו'תרועה', אבל תיכף ומיד באה ה'תקיעה', לאמור, אין נשארם במצב של ה'גנוחי גנח' וה'לולי יליל', אלא מיד מקבלים על עצמינו להיות בריה חדשה, כאשר עשה אותנו ה' מתחילה ישר.

והנה בנו של המגיד מקאז'ניץ, הרה"ק רבי משה זי"ע מביא בספרו הק' דעת משה (לר"ס אלול ד"ה איתא צילקוט) וז"ל: "וזכורני כד הוינא מליא, הייתה תמיד מתמה עצמי על כבוד הרה"ק אאמו"ר זצלה"ה, שבראש השנה היה שמח למאוד, ולכאורה ביום ההוא לשמחה מה זו עושה", ומבאר הנהגת אביו לפי דרכו שם שזהו משום שביום ראש השנה "מחמת שהוא ראשית השנה יורד בו קדושה וטהרה וכל טוב לכל ימי השנה", ולכן היה הרה"ק מקאז'ניץ שיש ושמח כל כך בראש השנה על שפעת הקדושה הרבה כל כך שקיבל אז.

אכן לפי האמור לעיל יש להוסיף בזה, שהרי המגיד זי"ע בעצמו כבר ביאר את העבודה של הצדיקים בראש השנה, שלא לשקוע במחשבות על פחד הדין, אלא לברוח לקבלת עול מלכות שמים ולבטוח בחסדו הגדול, וממילא פשוט שאם האדם מצליח להיות במצב כזה הרי הוא בוודאי בשמחה גדולה, וכדאיתא בישמח ישראל^א (פרשת עקב אומ' א) עה"פ (דברים ז, יג) "והיה עקב תשמעון", שהעיקר בדרכי התשובה היא לקבל על עצמו מחדש ללכת בדרך הישר, וכמו שכתב רבינו יונה (אבות ג, ט) שכיוון שקיבל אדם על עצמו לעשות את מצוות ה', הגם שלא ידע אותם, אלא שקיבל על עצמו באמת שמיד כשיוודעו לו המצוות יעשה אותם, נחשב לו כבר כאילו עשה את כל המצוות. וכותב הישמח ישראל בלשונות נפלאים: "ועיקר ותועלת גדול ועצה היעוצה

היא לזכות לקבלה ההוא, לכל יהיה חלילה בעצבות על כל אשר עשה, רק להיות שש ושמה על אשר זכה להיות מעם ה' הרחמן, אשר ברוב רחמיו וחסדיו חושב מחשבות לכל ידח ממנו נדח בשום מקום וזמן ח"ו, וברוב אהבתו אלינו נתן לנו רפאות תעלה לכל החטאים הוא תשובה, וברגע קטן יוכל להיות בריה חדשה כקטן הנולד". וזוה מפרש הכתוב 'והיה עקב תשמעון', "אין 'והיה' אלא לשון שמחה" (נלאשית כזג מז, ג), שאך אם תקבל עליך לילך בדרך הטוב והישר, 'תשמעון', ולעשות 'את כל המשפטים האלה', כבר יכול אתה להיות בשמחה. כי צריך להיות בשמחה גדולה על כך שהקב"ה נתן לנו את הכח לצאת מבור החטאים והעוונות ולעשות תשובה ולחזור להיות בריה חדשה.

ובוודאי שכן הוא בראש השנה, שאחר ה'גנוחי גנח' ו'לולי יליל' יכולים להתחיל חיים חדשים ולהיות אדם אחר, וכח זה נתן לנו הקב"ה בתחילת שנה חדשה, שנוכל להתחיל גם כן חיים חדשים מתוך טהרה ונקיות, ואין לך שמחה גדולה מזו. וראה זה פלא, שצירוף שם הוי"ה של חודש תשרי (היוצא מן הפסוק (נלאשית יג, טו) "ו'יראו א'ותה ש'רי פ'רעה") הוא "והי"ה", שהוא לשון שמחה, כי כן הוא, שאף שבוודאי הכל מתחיל ב'גנוחי גנח' ו'לולי יליל', וניגשים לימים אלו כ'מים נוראים', בבחינת 'זוחלים ורועדים מיום בואך', אבל היוצא מכל זה שזוכים להיות בריה חדשה, מתחילים הכל מחדש, כל מה שהיה בעבר נשאר בשנה הקודמת, וכעת מתחיל דבר חדש, ועל כך בוודאי יש לשמוח שמחה גדולה. וצריך להאמין בזה ביותר, שאכן הקב"ה נותן לנו כח להתחיל שנה חדשה עם התחלה חדשה, לחזור להיות 'ישר'.

גודל האחריות המוטלת לנצל כל רגע בראש השנה כיוון שזה משפיע על כל השנה

עוד אחד מהעניינים שעוסקים בזה בספרי חסידות הוא שראש השנה הוא בחינה של 'ראש' של השנה, כעניין הראש בגוף האדם, שהוא המוח, שבו נמצאים בכח כל הדברים בגופו, ואם קורה איזה דבר במח הרי זה נוגע לכל האיברים, ואם רח"ל יש איזה חולי קטן במח אזי כל גוף האדם מושפע לרעה מזה, כי הראש הוא המערכת של כל הרמ"ח איברים ושם"ה גידים. וכן הוא בראש השנה, שכל פרטי השנה נמצא בו

בכה, וכל ההשפעות של כל השנה באים מיום זה. וממילא הזהירו בספרים על האחריות הנוראה שצריכה להיות בראש השנה, לנצל את כל ימי ראש השנה למילי דשמיא, כי כל רגע בימים אלו משפיעים על כל השנה, וכמו שכתב בספד"ק מאור ושמש (ראש השנה ד"ה ולאמרו) וז"ל: "להכין עצמינו להמליך אלקינו באהבה עזה ובכל לב ונפש בשני ימי ראש השנה, ועל ידי זה יוסיף אומץ ליחד אלקינו בעת אמרו 'שמע ישראל' כל השנה, שיוכל לקבל עליו עול מלכות שמים בקדושה על ידי המשכת הקדושה שהוא מושך עליו בראש השנה, ואשרי מי שהוא זוכה לקדש ולטהר עצמו ומחשבותיו ולהכין עצמו לקראת אלקינו בכל המ"ח שעות שבראש השנה, שבזה ימשוך קדושה ודביקות השם על כל השנה שיוכל להיות דבוק בנועם השם כל היום, וכל חלק מחלקי השעות שבראש השנה יתנו עזר וסעד לכל יום מימי השנה להמליך הבורא ברוך הוא".

ובספד"ק אמרי פנחס (ראש השנה סוף מפל) איתא: "בראש השנה הוא הגליפה" - חותמת וציור - "של כל השנה, ואמר רבי שמעריל [ווארחיווקער] ז"ל: כמו שאדם נוהג בראש השנה כך יתנהגו עמו בכל השנה. ואמר, שלכך אין אוכלין דברים חמוצים בראש השנה (מג"א ריש סימן תרפג), שלא יצטרך לעקם פיו ונעשה מזה גליפה על כל השנה" - היינו שכאשר אדם עושה פנים חמוצות בר"ה, זה פועל על כל השנה שיהיה בחמיצות. ומכאן למדנו כלל גדול, שבראש השנה אסור להיות בחמיצות, אלא במצב רוח טוב, ואמנם בוודאי צריך להיות ברצינות ובכבוד ראש, אבל לא במרירות ובחמיצות כי זה משפיע על כל השנה.

ומסיים שם: "ולכן אין לאדם בראש השנה כי אם לבלות כל היום בתורה ובתפלה, גם אחרי הסעודה" - בדרך כלל אחר כל התפילות ואחר הסעודה האדם הוא חלוש ומבקש קצת להחליף כח, אבל בראש השנה אין זמן לזה, כי יום זה משפיע על כל השנה. וממילא אף שהפוסקים העלו כמה קולות באופנים שונים לעניין השינה בר"ה, למעשה כולם משתדלים שלא ללכת לישון אלא לחזור לבית הכנסת ולנצל ככל היותר את השעות של ראש השנה לתורה ולתפילה, כי שעות אלו הם ה'בכח' של כל השנה, כאן מונח וטמון כל השנה וכפי שמנצלים את השעות הללו מעמידים את צורת כל ימות השנה.

ועל דרך האמור בעניין אכילת מאכלים חמוצים בר"ה, כתב הגאון רבי שלמה קלוזנר זצ"ל בהגהות חכמת שלמה על השו"ע (סימן מקפג) על הסימנים שאוכלים בראש השנה שעניינם כי אם אדם אומר שכל מה שהקב"ה עושה הוא לטובה בזה יהיה נהפך באמת לטובה, ולכן תיקנו לאכול מאכלים טובים ומתוקים ולומר עליהם כן, כדי שאם ח"ו נגזר להיפוך יהיה נהפך על ידי אמירה זו לטובה, וכתב שלכן מהאי טעמא יהיה אדם רגיל לומר בראש השנה אחרי תפילת שחרית 'כל מה דעביד רחמנא לטב עביד' וגם זו לטובה', שעל ידי משפיע על כל השנה שאכן תהיה 'טובה ומתוקה'.

ודבר זה הוא כלל גדול לכל ההנהגה בראש השנה, כי הנה כל אחד רוצה בוודאי שיצליח בעבודתו בראש השנה, אכן לא תמיד זה מצליח כפי איך שחשבו ורצו, וממילא קורים דברים כאלו שגורמים חמוצות ועצבות לאדם, וכל החכמה היא להחזיק את עצמו כל הזמן עם ה'כל מה דעביד רחמנא לטב עביד', שהנהגת האדם בראש השנה תהיה בבחינת 'טובה ומתוקה', וכמו שאוכלים תפוח ומבקשים שתהיה שנה טובה ומתוקה, צריך להתנהג כל הזמן כ'תפוח בדבש', שעצם ההנהגה תהיה באופן של סימנא טבא, שעניינו, שמה שעושים כעת בראש השנה, כך היא צורת כל השנה.

בימי ראש השנה הנשמה מקבלת כח רוחני להחיות בזה את הגוף במשך כל השנה

וחשבתי משל להתעורר לניצול הזמן בראש השנה, על דרך דברי החפץ חיים הידועים (שם עולם נחמימת הספר) שכל הכלים החדשים שפיתחו בדור האחרון הם בהשגחה מן השמים שיוכלו על ידם להבין יסודות היהדות שקשה לאדם להאמין בהם מפני שאינם בחוש, כמו המצאת הטלפון, שאדם יכול לעמוד במדינה זו ולדבר וישמעו דבריו במדינה אחרת, שמאת ה' הייתה זאת כדי לקרב אל השכל את האמונה ב'אוזן שומעת', שהרי הוא רואה שייתכן דבר כזה שאדם מדבר ושומעים דבריו במרחק, וכמו כן כלי הטלסקופ שאפשר לראות על ידו למרחק רב, מן הארץ עד לשמים, שעל ידי זה יאמינו ב'עין רואה'. וכך על דרך זה מרחיב לבאר את כל ההמצאות שנתגלו בדורות האחרונים, שהם עצה עמוקה לתת לנו דרך לראות בחוש דוגמא לכל היסודות

וכמו כן נאמר לדרכינו משל לעניין ראש השנה, מהמצאת ה'בטרייה', שהוא דבר שנותן את הכח לכל מיני מכשירים, ומבלעדו אין הם יכולים לפעול. והנה גם הבטרייה בעצמו, אחר שמשתמשים בו זמן רב הוא מתרוקן, ואז שוב אינו יכול לתת כח למכשיר להפעילו. ויש בטריות שאפשר לחזור ולהטעיןם, על ידי שמחברים אותם לחשמל, שאז מקבלים שוב כח, ובכך יכולים להכניסם בחזרה למכשיר ולהפעילו.

וכך הוא הנמשל, שהקב"ה שלח את הנשמה מרום הוצבתה בשמים אל הגוף הגשמי, והיא מקיימת ומחזיקה את כל הגוף, ובלעדי הנשמה אין לגוף שום קיום. אולם גם הנשמה כאשר היא בעולם הזה יכולה להתרוקן מכוחה הרוחני, להיות בבחינת מיתה, ושוב אין יכולה לתת כוח וחיות לגוף. ולכן נתן הקב"ה בחסדיו את הזמנים הגדולים והקדושים שאז הנשמה 'נטענת', היינו שחוזרת ומקבלת כח וחיות רוחני רב, שמזה תוכל שוב להמשיך ולחיות את הגוף, וכל יו"ט יש לו את השפעותיו המיוחדות, אותם מקבלת הנשמה ומהם יש לה כח להחיות את הגוף, וכן הוא ביותר בראש השנה, וכמו שאמרו חז"ל (ויק"ר כא, ד) "'אורי' (מסלים כז, ט), בראש השנה", שהקב"ה משפיע אור רוחני בראש השנה, ואם הנשמה מתחברת כראוי לאור, אזי היא 'נטענת' בחיות ובכח רוחני גדול, ויכולה שוב לחיות את כל הגוף בחיות רוחנית שנצרך לה, לתורה ולתפילה, לעבודת ה' ולמידות טובות.

והיה אם אדם בא לראש השנה וה'מטען' שלו אינו עובד, הוא שמע שופר ואכל תפוח בדבש ושמע 'המלך' ו'שיר המעלות ממעמקים', וכל שאר העניינים, אולם הדברים לא חדרו לנשמתו, אזי נשמתו נשארה מרוקנת מכל כח וחיות, וממילא שוב אין לגוף כח לחיות ברוחניות, כי אם אין את כח הנשמה, שהיא אינה פועלת, כדוגמת הבטרייה המרוקנת, אזי כל הגוף אינו יכול לפעול, כמו אותו מכשיר שאין לו בטרייה.

על כן מה מאוד יש להתעורר ולהתחזק לבוא לראש השנה עם כל הכוחות בתכלית מכוונת להמשיך על הנשמה את האורות הגדולים שהקב"ה נותן לנו בימים אלו, וכל הזמן להתחבר עם הדברים שנותנים לנו כאן, כל קטע בתפילה ובחזרת הש"ץ וכל שאר הפרטים בראש השנה, שכל אלו הם דרך איך שהנשמה תקבל כוחות רוחניים על כל השנה, שלא תהיה כמו בטרייה ריקה שאינה יכולה להפעיל את המכשיר.

וזאת צריכה להיות ההכנה כעת לקראת ראש השנה, אפילו אם לא התכוננו עד עתה די בהתבוננות ובמעשים, אבל עצם הידיעה שיש לכל הפחות מעכשיו, שהולך להיות יום גדול עם השפעות רבות כל כך, ואני רוצה שהנשמה שלי תקבל אותם, אזי עצם הרצון לקבל זאת, זה פועל כלים שאכן יקבלו את השפעות ראש השנה. אם אין את הרצון לקבל, וממילא אין כלי לקבל, הרי זה כמו ששופכים מים ואין בית קיבול, שאז הכל נשפך מסביב ולא נשאר שום דבר, ואילו אם יש בית קיבול הרי זה מתמלא ויש מים חיים.

עיקר העסק בראש השנה הוא בתכלית הבריאה שהיא 'לכבודי בראתיו'

והנה בעבודת ישראל שם האריך עוד בעניין בריאת העולם בראש השנה – כדאיתא בגמרא (ר"ה כו.) "כמאן מצלינן האידנא זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון כמאן כרבי אליעזר דאמר בתשרי נברא העולם", ולכאורה קשה, שהרי תחילת הבריאה היה ביום כ"ה באלול, וראש השנה היה כבר היום הששי לבריאת העולם, שבו נברא האדם, ואם כן מדוע 'זה היום תחילת מעשיך', הלא השמים והארץ וכו' כבר נבראו בחמשה ימים שלפני כן. והעבודת ישראל שם לא הקשה קושיא זו אלא כתב בפשטות שהכוונה ב'תחילת מעשיך' היא אכן לבריאת האדם, שלכן זה נחשב ש"העולם נברא בתשרי, והתחלתו בכ"ה באלול". ודבר זה צריך ביאור, אמאי באמת כן הוא שבריאת האדם נקרא 'תחילת מעשיך', ולכאורה תחילת מעשה בבריאה היה בבריאת השמים והארץ ביום ראשון.

ובפשטות הביאור בזה, כי אכן הקב"ה ברא את העולם לפני כן, אבל תכלית בריאת העולם מתקיים רק בבריאת האדם, וממילא לפני שנברא האדם לא שייד לקרוא לבריאה בשם 'מעשיך', והיינו כי תכלית הבריאה היא כמו שנאמר (ישעיה מג, ז) "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו", לאמור, שכל הבריאה היא לתכלית כבוד ה', והאדם היא המביא בפועל לקיום ייעוד זה של כבוד שמים, ולכן לפני שהיה אדם על הארץ לא חל עדיין המציאות של 'תחילת מעשיך'. וכדברי הרמב"ן הנודעים בפרשת בא (יג, טז): "וכוונת כל המצות שנאמין באלקינו ונודה אליו שהוא

בראנו, והיא כוונת היצירה, שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה, ואין א-ל עליון הפך בתחתונים מלבד שידע האדם ויודה לאלקיו שבראו, וכוונת רוממות הקול בתפלות וכוונת בתי הכנסיות וזכות תפלת הרבים, זהו שיהיה לבני אדם מקום יתקבצו ויודו לאל שבראם והמציאם ויפרסמו זה ויאמרו לפניו בריותיך אנחנו". והיינו כאמור, שתכלית היצירה היא רק 'לכבודי בראתיו', וזה מתקיים על ידי האדם בכך שמודה ומשבח להקב"ה על שבראו. וממילא לפני שיש אדם שיוציא לפועל את ה'לכבודי בראתיו' אין עדיין את ה'תחילת מעשיך'.

וממילא למדנו שכל העניין של הראש השנה, שהוא 'תחילת מעשיך' מחמת בריאת האדם בו ביום שהוא מביא לקיום תכלית הבריאה, הוא לעסוק איך באמת מוציאים לפועל את ה'לכבודי בראתיו', ולכן באמת כל תפילת ראש השנה עוסקת במלכות שמים, "ותמלוך", "מלוך על כל העולם", "תן כבוד לעמך", "ותן פחדך", הפיוט "ה' מלך ה' מלך ה' ימלוך", "מלך עליון", הכל סביב העניין של מלכות שמים, והיינו שעוסקים בתכלית הבריאה שהוא על ידי בריאת האדם שמקבל עליו מלכות שמים.

העניין שיש להתחזק בראש השנה דווקא בתפילות הקבועות
- כי בה מונחים היסודות של 'לכבודי בראתיו'

ובזה אפשר להבין מה שיש בספרי חסידות שהזהירו על כך שעיקר העבודה בתפילה בר"ה תהיה בחלקי התפילה הקבועים שמתפללים בכל יום ובכל שבת, ולא לשים את עיקר הדגש על חלקי התפילה המיוחדים של ראש השנה. כן כתב היושר דברי אמת (אום נו) וז"ל: "ועוד צריך אני לעוררך ולהזכירך, אף שכבר ידוע הוא לך אבל להזכיר אני צריך, בענין התפלות של ראש השנה ויום הכיפורים, שהעולם אומרים אותם באמת בהתעוררות גדול, אך עיקר מגמתם שהם מתעוררים הוא בפיוטים ותפלות החדשים הנאמרים במחזור, אבל התפלה הסדורה פסוקי דזמרה וקרבתות וקריאת שמע ותפלה הם אומרים במרוצה כמו בכל השנה, ואינם יודעים כי זה העיקר וזה התוספת, ולא יקובל התוספת בלתי העיקר, ובדרושים של הרב ר' בער (המוגיד ממצוריטש) זלה"ה בהכתבים (ליקוטים יקרים אום קלד) יש שם דרוש ארוך על גנות

אנשים האלו, ואתה ידעת זה מעיקרא מעצמך ממנהג הקדוש מו"ה מנחם מענדל ז"ה"ה מפרעמישלאן שעשה העיקר עיקר, בפרט ביום נורא כזה צריך לשום נפשו בכפו לכוונת התיבות והאותיות כידוע".

ועל פי האמור יש לומר העניין בזה, כי בכל חלקי התפילה הקבועה, ובפרט הברכות והפסוקי דזמרה, מונח בהם קבלת עול מלכות שמים גדולה, שכל תוכנם מלא ביסודות הגדולים של גדולת ה' ואהבת ה' ויראתו, וכמו שדיברנו בשבוע שעבר באריכות, שדברים אלו מביאים את התכלית של 'לכבודי בראתיו', וכדברי רבינו יונה (סערי פסוק ג, יז) שהבאנו אז על המצוות עשה שיש להתבונן בכל הדברים הללו כי "בעבור המעלות האלה נברא האדם, שנאמר 'כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו', ומה תקות הנברא אם לא ישים עמל נפשו ועיקר עסקו בדברים אשר נברא בעבורם", הרי שכאשר האדם מתבונן בגדלות ה' ובחסדי ה' ובאהבה וכיראה ובדכיקות, מתקיים בזה ה'לכבודי בראתיו', כי עי"ז מגיע לקבלת עול מלכות שמים בשלימות, שזאת היא תכלית הבריאה.

ובכן ביום זה שהוא יום בריאת האדם, צריך להוציא אל הפועל את התכלית של בריאת האדם, ה'לכבודי בראתיו', כי אם אין את תכלית זו אזי זה לא 'תחילת מעשיך', כי כל העולם, החיות הבהמות הדגים והעופות, הצומח והדומם, ואפילו המלאכים, זה עדיין לא 'תחילת מעשיך', כי זה עדיין לא 'לכבודי בראתיו', וזה מתקיים רק כאשר האדם עוסק בכל הדברים הללו, בגדולת ה' ואהבתו ויראתו, ובכל זה עוסקים ביתר שאת בעת הברכות והפסוקי דזמרה שבתפילה שבכל יום. זה מתחיל ב'מודה אני לפניך', בקריאת שמע, וממשיך בברכות התורה וברכת השחר ובפסוקי דזמרה, כאשר האדם אומר ברכות ותפילות אלו בכוונה הראויה הוא מתחבר ומתקרב לעניינים של ה'לכבודי בראתיו', ואם כן מילתא דפשיטא כמה כוחות יש להכניס בזה בייחוד בימי ראש השנה.

ואפשר להביא מקור לדברי רבותינו הק' דלעיל, שבראש השנה צריך לשום דגש מיוחד על חלקי השבח והילול הקבועים בתפילה, שהנה המזמור שאמרו היום

ב'שיר של יום' – 'למנצח על הגתית לאסף' (מהליס פא), כולו מדבר בענייני ראש השנה, שנאמר בו (פסוקים ד-ה) "תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו, כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב", וכן כתוב שם (פסוקים ו-ז) "עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים שפת לא ידעתי אשמע, הסירותי מסבל שכמו כפיו מדוד תעברנה", ודרשו מזה חז"ל (ר"ה יא). שבראש השנה יצא יוסף מבית האסורים.

ומה כתוב בתחילת המזמור, קודם לכל – "הרנינו לאלקים עוזנו הריעו לאלקי יעקב, שאו זמרה ותנו תף כנור נעים עם נבל" (פסוקים ז-ג). הרי שהעבודה של ראש השנה מתחיל ראשית כל ב'הרנינו לאלקים עוזנו', ב'שאו זמרה' – כלומר, בפסוקי דזמרה ובשאר השירות והתשבחות הקבועות בתפילה. וזהו הטעם גם כן למה שנוהגים לשיר בחזרת הש"ץ, ואין זה דבר ריק כמובן, אלא הוא חלק עיקרי מעבודת ראש השנה, כי כחלק מהקבלת עול מלכות שמים יש לשיר ולרנן לפני המלך, וכדרך המלכים ששרים לפניהם והוא כבוד מלכותם. ואמנם זהו גם כן כבוד בעבורם שעומדים לפניהם באימה וביראה, ולכן גם זה הוא חלק מעבודת הקבלת עול מלכות שמים של ראש השנה, צועקים 'המלך', אבל יש גם את החלק שבו שרים ומרננים והוא גם כן חלק נכבד בביטוי של הקבלת עומ"ש.

עוד בביאור העניין שיש להתחזק בראש השנה דווקא בתפילות הקבועות

והנה על הפסוק הנ"ל 'כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב', איתא מהרה"ק האבני נזר זי"ע (נלות הדשא ח"א עמ' ט) שהביא בשם הבעש"ט זי"ע שפירש כי 'חק' הוא מורה על עבודת ה' מתוך הרגל, בבחינת הכתוב (ישעיה כט, יג) "ותהי יראתם אותי מצוות אנשים מלומדה", והיינו שעל זה הוא ה'משפט לאלקי יעקב', אם האדם עובד את ה' באופן של 'חק' והרגל, או בפנימיות ובהתעוררות.

והוסיף על זה האבני נזר, שזה 'משפט לאלקי יעקב', נקט הלשון 'יעקב', כי "יעקב אבינו לא מת" (מענייט ה:), היינו שבחינת יעקב בעבודת ה' הוא במדריגת 'חי', שהוא תמיד בהתחדשות, אשר לכן נקרא מעיין הנובע בשם 'מים חיים', כיוון שמתחדשים בו תמיד מים הבאים מן המקור, משא"כ מקוה שאין מימיו מתחדשים אין

נקרא 'מים חיים', רק דבר שמתחדש תמיד נקרא בשם 'חי', וזהו 'לא מת', שהיה תמיד בהתחדשות, ולכן הוא 'משפט לאלקי יעקב', שהקב"ה הוא 'אלקי יעקב', שרוצה עבודה בבחינת יעקב, בחיות ובהתחדשות ולא באופן של חק והרגל, כמצוות אנשים מלומדה. ועל דרך זה כתב בספה"ק שם משמואל⁵ בפרשתנו בכו"כ מקומות שהעצה לזכות בדין ראש השנה הוא עי"ז שעבודת ה' תהיה מתוך חיות ובהתלהבות, ומלבד האמור בשם אביו האבני נזר, יש לומר בזה עוד, על פי האמור בראש דברינו בשם הרה"ק מקאז'ניץ שכל הכח של ר"ה הוא לקבל להיות בריה חדשה, לא אותו דבר שהיה עד עתה, ועי"ז ממילא זוכים ל'כתיבה לחיים', והנה דבר זה שנעשים בריה חדשה מראים על ידי שנגשים לעבודה בחוזק ובתוקף גדול, בחיות ובהתלהבות, ומבקשים לנצל כמה שיותר כל רגע בימים אלו, מגיעים עוד לפני התפילה ומנצלים כל דקה לומר תהלים וללמוד ספרי התעוררות וכדו', כל אחד לפי עניינו, והעיקר שלא לכזבו את הזמן בדברים של מה בכך – בעבודה באופן כזה מראים שאנו אכן נעשים אדם אחר, שאנו מתחילים את העבודה בהתחדשות ובהתרגשות, ועי"ז זוכים ל'כתיבה לחיים'.

ובזה יש לבאר באופן נוסף מה שעוררו הצדיקים להתחזק בראש השנה דווקא באמירת התפילות הקבועות של כל יום, כי דברים אלו כמו הפסוקי דזמרה וכדו' כיוון שאומרים אותם בכל היום, מתרגלים להם והוא נעשה באופן של 'מלומדה', שלא כמו דבר שאומרים אותו פעם בשנה שיש באמירתו התחדשות וחיות מיוחדת. לכן בראש השנה, שאז הוא המשפט ל'אלוקי יעקב' על ה'חק לישראל', העבודה מתוך חק והרגל כאמור, יש להתחזק דווקא באמירת הדברים הקבועים והתדירים, להראות להקב"ה שאנו מקבלים על עצמינו להיות בבחינת 'חי', בדרגת העבודה של יעקב, ואנו נהיים בזה כבריה חדשה, לא כמו שהיה עד עתה באופן של חק והרגל ומלומדה, ואז יוציא הקב"ה לאור משפטינו.

ומעתה יש להתעורר שאכן בימי ראש השנה יתחזקו בעניין זה, שכבר מתחילת התפילה יכניסו התחדשות והתבוננות מיוחדת בתפילה, כל אחד לפי כוחותיו, אבל משהו עכ"פ שיהיה עם חיות והתרגשות חדשה.

ועוד עניין יש בזה להתחזק באמירת פסוקי דזמרה דייקא בראש השנה, על פי מה דאיתא בספדה"ק אזהב ישראל (פרשת חיי שרה ד"ה וילא) עה"פ (בראשית כד, סד"ס) "ותשא רבקה את עיניה ותרא את יצחק, וגו', ותקח הצעיף ותתכס", שרבקה היא השכינה, ותשא את עיניה ותרא את יצחק, היינו מידת הדין, שראתה את הצרות והיסורים שיעברו על בני ישראל בעת הגלות, ונכרמו רחמיה מאוד והמו מעיה על בניה, 'ותקח את הצעיף ותתכס', 'הצעיף' בגימטריה 'רנה', "שעל ידי הרנה וזמרה של פסוקי דזמרה בכוונה שלימה ביראה ואהבה יוכלו להתכסות מהדינין וגם לבטלם מעליהם ולהגן בעדם. גם 'זמירות' הוא לון 'זמיר עריצים', היינו שעל ידי הזמירות באימה ויראה ואהבה באמת ותמים יוכל לזמר ולהכרית כל המסטינים והמקטרוגים ולבטל כל הדינים מעליהם וכל היסורין ולהמתיקם בשורשם".

ודברי הרה"ק מאפטא אמורים בדרך כלל, אולם בוודאי כשמדובר בעניין ראש השנה, שהוא הזמן שצריך במיוחד המתקה על כל הקטרוגים והדינים, אז הוא ביותר הזמן להשתדל שהפסוקי דזמרה יהיה כמו שכתב שם, 'בכוונה שלמה ביראה ואהבה', שע"ז יש בכח להמתיק את הדינים ולבטל את כל הקטרוגים.

יעזרנו ה' שנזכה להיות בית קיבול ראוי לקבל את האור הגדול של ראש השנה, ושיחדור בנו ויאיר בקרבנו וישאיר בנו רשימו לכל השנה, להכניס בנשמתנו החיות הנצרכת לכל חיי הנפש, ונזכה ע"ז לכתובה וחתימה טובה.

